

Ds. Hendrik Hussem, Remonstrants Predikant Verenigde Christelijke Gemeente te Dokkum, 1827-1865

Geboren 1802 te Amsterdam. Overleden 2 december 1878 te Dokkum.

Gehuwd op 28 Oktober 1830 met Margarithe Catherina Cornelia George. Wonende Legeweg C141 (thans no.11)

Dhr. Hussem was door de Rem. Broederschap als proponent gezonden naar Dokkum voor het godsdienstig onderwijs en het waarnemen in de overige diensten, maar in 1827 al wilde de remonstrantse gemeente te Waddinxveen hem beroepen. Uit angst weer heel lang verstoken te zullen zijn van een godsdienstleraar nu ds. Ayelts bijna met pensioen gaat, wordt met spoed op 16 december 1827 een vergadering belegd met alle stemgerechtigde leden onder voorzitterschap van P. Kuiper Schonegevel. Voorgesteld wordt om de weleerwaarde heer Hussem het beroep van Dockum aan te bieden, zodra de leraar C. Ayelts zijn emeritaat zal hebben verkregen en er handopening (* = verlof om met iets voort te gaan) gevraagd kan worden. Beide partijen moet elkander nu al wederzijds de verzekering geven dat dit beroep stellig zal worden aangeboden en aangenomen zonder enige exceptie. Voorwaarden zijn 6 vrijbeurten p.j., waaronder echter ook de zondag gerekend zal worden die nodig is voor het bijwonen van de jaarlijkse (Remonstr.) Sociëteits vergadering, afwisselend in Amsterdam en Rotterdam begin juni. Er hoeft op zon-en feestdagen maar eenmaal gepreekt te worden, + een voorbereidingspreek voor het Heilig Avondmaal de zondag van te voren. Het tractement zal 700 gulden uit de kas van het land en 300 gulden uit de kas van de kerk zijn, benevens vrije bewoning van het pastoriehuis.

Dit voorstel wordt met algemene stemmen aangenomen. Op 23 december deelt tijdelijk voorzitter P. Kuiper Schonegevel mee, dat proponent Hussem bedankt heeft voor Waddinxveen en zich heeft verbonden aan deze gemeente. Er wordt besloten hem het voorzitterschap van de kerkenraad op te dragen, na overleg met ds. Ayelts. Op zondag 12 oktober 1828 wordt dhr. Hussem daadwerkelijk beroepen, zie vervolg.

De kerkenraad vergadert alleen als er iets op de agenda staat, maar vast is een vergadering eind december als er een nominatie moet worden gemaakt van 2 mensen om een kerkenraadslid te vervangen dat dat jaar zal aftreden. De zondag daarna benoemen de stemgerechtigde leden dan in een vertoeving één van het tweetal, waarna in januari de rekening en verantwoording van de kas wordt gegeven en de evt. nieuwe verdeling der functies over de kerkenraadsleden wordt gemaakt: boekhouder, 2 opzieners der gebouwen en een armbezorger.

Onderwerpen die in de kerkenraad (5x vergaderd) worden behandeld in 1828 zijn:

- een hoogst onbillijke rekening t.b.v. de weduwe Groenia. Zij wordt in Leeuwarden onderhouden voor rekening der gemeente. Besloten wordt dat aan de regering der Stad verlof wordt gevraagd om haar op billijke voorwaarden in het weeshuis alhier te besteden. Dit wordt toegestaan.
- Van regeringswege is een staat van administratie van thuiszittende armen toegezonden om een juiste opgave van het getal der armen en de uitgaven voor hun, over het jaar 1827 in te vullen en het bedrag der collecten ter bestrijding en bijvoeging van de toeslagen van de

Gemeente ter aanvulling van het ontbrekende. De boekhouder zal dit ingevuld overhandigen aan het stedelijk bestuur.

- De 2 voorzangers die beurtelings voorlezen uit Gods woord willen dit niet langer continueren. Besloten wordt , één van de twee, dhr. van der Werf tot vaste voorlezer te benoemen met een tractementsverhoging van 10 gulden jaarlijks.
- Niemand zal de jaarlijkse grote vergadering v.d. Rem. Broederschap bijwonen, wel zal een wissel van 27,40 overgemaakt worden, zijnde het tantum der gedane collecte t.b.v. de Rem Broederschap.
- De boekhouder krijgt opdracht iets anders aan te kopen voor een uitgelote obligatie.
- In de kerkenraadsvergadering van 26 december wordt naast de nieuwe nominatie van 2 kandidaten voor kerkenraad een chronologische toedracht van de benoeming van Hussem vermeld: ds. Ayelts is op 7 augustus emeritus verklaard, terwijl de uitkering in zal gaan op 1 januari 1829. Er is direct handopening verzocht en op 24 september ook verleend. Op 5 oktober is een nominatie van 3 predikanten opgesteld (is verplicht) , w.o. proponent Hussem. Op 12 oktober is Hussem benoemd en terstond zijn de nodige stukken opgestuurd om approbatie te verkrijgen. Bij besluit van 25 november is deze verkregen, waarna de beroepene zijn functie op zondag 7 december 1828 heeft aanvaard.

Onderwerpen die behandeld zijn in 1829 ((7x vergaderd):

- Rekening en verantwoording van ontvangst en uitgaaf. Functie verdeling v.d. leden: nieuwe lid wordt medeopziener der gebouwen, rest blijft hetzelfde. Benoeming van de leveranciers en werklieden: leverantie van hout, kalk en steen, ijzerwerk, verver, bakker, wijnkoper en apotheca.
- Leraar wordt gevolmachtigd om Dockum te vertegenwoordigen op de grote vergadering v.d. Rem. Broederschap.
- Men dient een schriftelijk verzoek in bij de regering v.d. stad om behoudens het recht van eigendom, de grafsteen van Dirk Rafaelszoon Kamphuisen op het gewezen kerkhof te mogen laten liggen, omdat "als deze, volgens het besluit der regering, naar elders overgebracht werd, hij zou ophouden te beantwoorden a.h. oogmerk waartoe hij aldaar geplaatst is." Dit wordt gunstig beantwoord.
- Op verzoek van de voorzitter wordt een vaste vergoeding afgesproken voor de reiskosten naar de grote vergadering, 50 gulden naar Rotterdam en 30 gulden naar Amsterdam.
- De voorzitter heeft zich verplicht geacht te melden dat hij een beroep heeft gekregen vanuit Haarlem. Hierna is er meteen een vergadering geweest van alle stemgerechtigde leden om dit te voorkomen. Men biedt de leraar een welgemeend verzoek van de hele gemeente aan samen met een extra jaarlijkse toeslag van 100 gulden. De leraar wil dit overwegen, maar zegt ook dat enige verbeteringen aan het pastoriehuis veel zou kunnen toevoegen aan de veraangenaming van het verblijf in deze gemeente . De kerkenraad verklaart zich hiertoe terstond bereid. Na een paar weken meldt de leraar dat hij blijft en omdat het net een zondag is wordt dit meegedeeld aan de gemeente.

Onderwerpen Kerkenraad 1830, 2x vergaderd:

- Rekening en verantwoording van ontvangsten en uitgaven. Verdeling der functies en benoeming van leveranciers.
- Boekhouder mag enige hollandse obligaties, rentend 2,5 % verkopen en daarvoor aankopen enige Syndicaatsbonnen. Nieuwe nominatie.

Onderwerpen 1831 (6x vergaderd):

- Rekening en verantwoording. Nieuw benoemde lid wordt boekhouder en rest houdt zelfde functie. Benoeming nieuwe leveranciers, w.o. nu ook een smid.
- In maart geeft de boekhouder al aan dat hij ontslag wil. Er komt een nieuwe nominatie en een week later wordt er gekozen op zondag.
- Het kistje waarin de aan de kerk toebehorende papieren van waarde vervat zijn, zal voortaan bij de voorzitter berusten, terwijl de sleutel ervan aan de boekhouder wordt toevertrouwd. Mocht de voorzitter de stad uitgaan, dan brengt hij het kistje naar een ander kerkenraadslid.
- Er wordt ingestemd met het voorstel van de Boekhouder van het Fonds voor weduwen en wezen van de Rem. Professoren en predikanten om de overeenkomst van 1822 die voor 10 jaar is aangegaan, te verlengen met 10 jaar.
- De voorzitter wordt gemachtigd voor de grote vergadering te Rotterdam, na bespreking van de agendapunten.
- Bij het bespelen van een door de leden der gemeente aangekocht orgel, zal bij de godsdienstoefeningen ingevoerd worden wat bekend staat onder de naam van den grooten en kleinen Bundel. De inwijding vindt plaats op 29 mei.
- Voorzitter doet verslag van de grote vergadering in juni en ook van een ontvangen Koninklijk Besluit (1 augustus 1831 no. 72) inhoudende de bepaling dat voortaan de godsdienstige viering der overwinning van Waterloo altijd op de derde zondag van juni zal plaatshebben.
- Er heeft zich iemand aangemeld voor de H. Waterdoop, welke plechtigheid 2 weken later zal plaatshebben. De viering des H. Avondmaals zal 2 weken daarna zijn, maar vastgesteld wordt dat deze in het vervolg steeds gehouden zal worden op de zondag voorafgaand aan het Paasfeest.

Onderwerpen 1832 (4x vergaderd):

- Rekening en verantwoording. Nieuwe lid wordt armbezorger, de overige houden hun functie. Nieuwe leveranciers benoemd, nu ook een stoelmaker. Tractement van de voorzanger zal voortaan zijn 30 gulden jaarlijks.
- Bespreking agendapunten Grote vergadering en volmacht aan de leraar om mee te besluiten.
- Boekhouder vraagt en krijgt volmacht om voor de 800 gulden die hij in kas heeft 2 stukken van 2,5 % te kopen.
- Nieuwe nominatie voor kerkenraad.

Onderwerpen 1833 (3x vergaderd):

- Rekening en verantwoording. Nieuw lid wordt opziener der gebouwen. Gedeeltelijk nieuwe leveranciers.

- Volmacht aan de voorzitter voor de grote vergadering. Bij dit overleg was ook aanwezig de bij besluit van 3 febr. 1829 (niet in notulen te vinden) gecommitteerde tot behartiging der belangen van het subsidiefonds der Rem. Broederschap, dhr. Kuiper Schonegevel. Hij heeft aangegeven te willen stoppen. Dhr. S. Blauw wordt gevraagd zich in het vervolg met deze werkzaamheden bezig te houden.
- Nominatie tweetal voor kerkenraad en later de verkiezing: bij gelijk aantal beslist het lot.

Onderwerpen 1834 (3x vergaderd):

- Batig saldo van 159,195. Boekhouder wordt bedankt na 4 jaar bewezen diensten en opvolger benoemd. Leveranciers blijven hetzelfde.
- S. Blauw wil geen subgecommitteerde meer zijn voor het Subsidiefonds. Nieuwe benoeming wordt uitgesteld tot volgend jaar, alle papieren komen in bewaring bij de voorzitter.
- Nominatie en later verkiezing nieuw kerkenraadslid: bij gelijk aantal stemmen beslist het lot.

Onderwerpen 1835 (2x vergaderd):

- Batig saldo van 308,795 gulden. Nieuw lid wordt opziener der gebouwen. Alleen timmerman, verver en smit worden benoemd. Er wordt n.l. besloten dat deze werklieden in het vervolg zelf de benodigde materialen voor de gewone reparaties zullen leveren, terwijl werken van grote aangelegenheid aanbesteed zullen worden, waardoor het gebruikelijk benoemen van leveranciers vervalt.
- De voorzitter stelt voor de werkzaamheden verbonden met het Subsidiefonds over te dragen aan de boekhouder van de gemeente en niet meer aan een vaste subgecommitteerde. Aldus wordt besloten.
- De voorzitter brengt de herdrukte wetten der Rem. Broederschap ter tafel. Ze zullen a.d. leden worden toegestuurd.
De armbezorger zal voortaan aantekening houden van alle bijzonderheden m.b.t. het onderhouden van alle behoeftigen en alle stukken die daarmee verband houden, ook die van regeringswege of door bijzondere administratiën worden toegezonden, zullen onder zijn bewaring rusten.

Onderwerpen 1836 (4x vergaderd):

- Batig saldo: 418,565 gulden. Nieuwe boekhouder krijgt dit saldo. Zelfde timmerman, verver en smit worden benoemd. Boekhouder wordt belast met aankoop van een 2,5% Amortisatie Syndicaat met het in kas zijnde geld. (noot JAK: dit fonds werd door Koning Willem I ingesteld om geld te genereren).
- 8 jonge lieden hebben zich aangemeld om lid te worden.
- De gemeente heeft een obligatie van 800 gulden ten laste van weduwe Hoekstra. Zij blijft echter nalatig de rente hierover te betalen. Derhalve worden de 3 borgen voor haar ter vergadering uitgenodigd, gemeente wil dit bedrag nu van hen. Zij weigeren dat en argumenteren dat het beter zou zijn het hele kapitaal, nl het daarvoor verpande gebouw, op te eisen omdat het nu door derving van het vereiste onderhoud steeds minder waard dreigt te worden. Eén van de borgen is ook voogdes van haar minderjarige dochter en meent dus

dat deze ook schade hierdoor zou kunnen lijden. Aan de weduwe wordt dan gevraagd of zij binnen een maand de verstreken rente kan betalen. Zij ontkent. Daarop wordt besloten de door haar aan de gemeente verschuldigde 800 gulden op te zeggen tegen december a.s. Een week later wordt gemeld dat de deurwaarder de opzegging aan de weduwe gedaan heeft.

- De organist heeft zich tot de voorzitter gewend met het verzoek of hij voor de af en toe uitgereikte geschenken niet een vast salaris kan genieten. Hem wordt een honorarium van 25 gulden jaarlijks aangeboden.

Onderwerpen 1837 (2x vergaderd):

- Batig saldo: 336,135 gulden. Boekhouder kan hier weer een obligatie 2,5% Amortisatie Syndicaat voor kopen. Leveranciers worden benoemd.
- Nieuwe nominatie opgesteld.

In het notulenboek ligt een apart vel (blz. 36A) met overschrijving van een brief van de wed. Hoekstra, waarin zij verklaart als Moeder en Voogdesse over haar minderjarige dochters Rinske en lebeltje, benevens haar meerderjarige dochter Martje, dat zij ten alle tijden gereed zijn hun toestemming te geven tot verkoop van hun in eigendom behorende huizinge c.a. staande aan de Stadswal te Dokkum D nr. 76, volgens kadaster sectie A. nr. 888, zodra Rinske en lebeltje meerderjarig zijn. Wanneer zulks dan door de Kerkeraad der Verenigde Christelijke Gemeente alhier of door één der Borgen zal worden verlangd, zal dit tot bewijs en belofte strekken. Ondertekend te Dockum 13 januari 1837

Onderwerpen 1838 (3x vergaderd):

- Batig saldo 399,12. Benoeming werklieden en functies kerkeraad.
- De benoemde timmerman wil de gemeente alleen bedienen, als ze hem ook de leverantie van de benodigde materialen gunt. De kerkenraad wil dit niet en dus benoemd ze nu een andere timmerman.
- Nieuwe nominatie.

Onderwerpen 1839 (2x vergaderd):

- Nadelig saldo van 537,48 gulden, maar dit komt door een aankoop van een obligatie van 1000,- met 4,5 % rente. Leveranciers worden benoemd.
- Iemand blijft nalatig met afbetaling van een voorschot. Er wordt contact gezocht met de toenmalige boekhouder.

Onderwerpen 1840 (6x vergaderd):

- Nadelig saldo van 83,85 gulden. Benoeming leveranciers.
- Weduwe Hoekstra is nu reeds voor het 3e jaar achtergebleven met het betalen van de rente. Besloten wordt dat zij binnen 4 weken minstens het bedrag van één der verstreken jaren moet voldoen en dat anders het haar voorgeschoten bedrag wordt opgevraagd.

- De voorgevel van het kerkgebouw is in zulk een slechte toestand dat reparatie niet meer mogelijk is. Bij de gehele vernieuwing wil de opzichter meteen een doelmatige verfraaiing toepassen.
- De broeders bouwmeesters hebben een tekening van timmerman Heringa en een in overleg met de benoemde timmerman de Haan gemaakt bestek en begroting voor de verlangde vernieuwing. Beiden kosten ong. 3000-4000 gulden. De boekhouder én de voormalige boekhouder adviseren gunstig. Maar aangeraden wordt dat tekening en bestekken nog voorgelegd worden aan de Stadstimmerbaas van Hout om een begroting te maken.
- Een dag later blijkt dat de Stadstimmerman weigert een begroting te maken op de tekeningen en aangezien er veel bezwaren zijn bij een publieke aanbesteding wordt besloten dat de broeders bouwmeester zelf gaan informeren naar de prijs van de materialen om zo tot een juiste beoordeling van de begroting te komen en dan te onderhandelen met de ontwerpers en hen dan het arbeidsloon voor een bepaalde som aan te besteden en zelf de materialen te leveren. Om zich van een goede behandeling te kunnen verzekeren wordt de laatstgenoemde maatregel provisioneel alleen op het voorste gedeelte van het gebouw toepasselijk om na afloop daarvan naar bevind van zaken te handelen t.a.v. de geprojecteerde verlenging aan de achterzijde.
- Na enige onderhandeling wordt aan de timmerlieden Heringa en de Haan de herbouw van het voorste gedeelte aanbesteed onder enige schriftelijke voorwaarden die de bouwmeesters bewaren voor de somma van 500 gulden.
- Na een half jaar deelt de voorzitter mee, dat timmerman Heringa zich bij hem beklaagd heeft, de overeengekomen som bleek te klein en hij verzoekt om een tegemoetkoming. Na rijpe deliberatie wordt dit afgewezen. Er zijn ook reeds verscheidene rekeningen van materialen binnengekomen voor de vernieuwing van het Kerkgebouw. Ook deze gingen de gemaakte begroting te boven. Hierop wordt besloten de vergroting van de kerk achterwege te laten.
- Johannes Klazes van Hout heeft een schriftelijk verzoek ingediend om zijn attestatie waarmee hij in 1830 van de Doopsgezinde Gemeente te Workum was overgekomen terug te ontvangen en van de gemeente ontslagen te worden. Er wordt besloten dat een attestatie niet teruggegeven kan worden, maar dat hij wel een schriftelijk bewijs kan krijgen van ontslag van de gemeente en dat zijn naam doorgehaald wordt in het Lidmatenboek.
- Na beklag van sommige leden over het lage tractement van de koster, wordt besloten dit te verhogen tot 50 gulden.

Onderwerpen 1841 (6x vergaderd):

- Batig saldo 102,39. Gezamenlijk onkosten van de herbouw van de kerk zijn 2776,835 gulden.
- De boekhouder zal lange tijd ziek zijn, een ander kerkeraadslid wordt gevraagd zijn functie tijdelijk over te nemen. De agendapunten van de Grote Vergadering in Rotterdam worden besproken.
- Na een week al blijkt de boekhouder overleden en heeft zijn weduwe het boek van ontvangst en uitgaaf mét de bijbehorende contanten overhandigd. Alles is in orde bevonden. Vervulling

van de vacature wordt uitgesteld tot de terugkomst van de voorzitter, die nu in Rotterdam is. (n.b. Hussem is predikant, voorzitter én notulist)

- Een maand later doet voorzitter verslag van de grote vergadering en wordt een nominatie opgesteld ter vervulling van de vacature. De opvolger zal worden geacht dit te doen alsof het op 1 januari a.s. zou ingaan, omdat de overleden boekhouder dan toch zou aftreden.
- De doopsgezinde gemeente te Nes (Ameland) doet een verzoek om een bijdrage tot hernieuwing van haar vervallen kerkgebouw. Besloten wordt dit voor te leggen aan de gemeente a.s. zondag als er ook een nieuwe boekhouder wordt gekozen. Tevens zal er op de zondag daarna een collecte gehouden worden voor dit doel.

Onderwerpen 1842 (6x vergaderd):

- Batig saldo 70,495 gulden. Leveranciers benoemd.
- De Commissie tot de Zaken van de Remonstrantse Broederschap heeft een brief gestuurd met bijlagen, waarin op verzoek van het Nederlands Zendingsgenootschap gevraagd wordt om hiervoor bij te dragen. Besloten wordt jaarlijks op 2^e Pinksterdag bij het einde van de godsdienstoefening een collecte te houden voor dit Nederlands Zendingsgenootschap (in dit jaar heeft het 19,- opgebracht waarna besloten wordt hier 11 gulden bij te leggen uit de kas).
- Teuntje Jannekes die op last van de gemeente onderstand moet hebben, zal 0,30 per week in geld krijgen en een half brood dat ze kan halen bij bakker Hemminga.
- De heren bouwmeesters delen mee, dat één der woningen naast de kerk aan zwaar verval onderhevig is. Besloten wordt deze woningen te verkopen, de boekhouder zal hiervoor autorisatie van de bevoegde autoriteiten verzoeken. Later is gevraagd dit besluit terug te draaien.
- De armbezorger deelt mee, dat Melis Walles van der Werf en zijn vrouw, die door de gemeente onderhouden worden vanwege hun hoge leeftijd zichzelf nu niet meer kunnen verzorgen. Als beste en minst kostbare oplossing wordt gekozen om het buurhuis, zodra de gelegenheid zich voordoet aan een gezin te verhuren onder verplichting om van der Werf en zijn vrouw alle zodanige huiselijke diensten te bewijzen als zij nodig hebben. Omdat dit niet direct in werking kan treden moet er provisioneel in voorzien worden door een arbeidster aan te nemen voor rekening van de gemeente, die wekenlijks de oude lieden én de woning reinigt.
- Anderhalve maand later deelt de boekhouder mee een antwoord op een door de kerkenraad gedaan verzoek om tegen billijke betaling Van der Werf en zijn vrouw in het Gasthuis der Hervormden op te nemen. Dit wordt om meer dan één bezwarende reden afgewezen, waarvan kennis wordt genomen.
- Nominatie en verkiezing.

Onderwerpen 1843 (3x vergaderd):

- Batig saldo van 769,64, boekhouder kan dit aanwenden voor de aankoop van een obligatie 1000,- tegen 2,5% Ook krijgt hij opdracht om te proberen om aangaande het vermoedelijke overlijden van de man van Teuntje Jannekes zodanige bescheiden te krijgen dat de gemeente op grond daarvan ontslagen kan worden van het haar opgelegde onderhoud van deze vrouw(16 mei 1842)

- Er is een brief gekomen van de Commissie tot de Zaken van de Remonstrantse Broederschap dat ipv de overleden heer J. van Vollenhoven nu tot lid van de Sociale Commissie benoemd is de Edelhoogachtbare Heer Mr. G.A. van Maanen, advocaat generaal bij de Hoge Raad en opziener van de Remonstrantse Gemeente te 's Gravenhage.
- Nominatie en verkiezing.

Onderwerpen 1844 (2x vergaderd):

Door de langdurige ziekte van P. Kuiper Schoonegevel is de eerste vergadering van dit jaar pas op 8 juni ipv in begin januari. Batig saldo is 954,84. De boekhouder heeft ingeschreven op een vrijwillige lening van 117.000 á 3% voor een som van 1900,- Met de voor handen liggende gelden worden alle termijnen die nog betaald moeten worden van deze inschrijving afbetaald. Voorts wordt besloten om voor de obligatie die in augustus afgelost zal worden zo mogelijk een Haarlemmermeeractie (noot: drooggelegd van 1848-1852, JAK) te kopen.

- Nominatie en verkiezing.

Onderwerpen 1845 (8x vergaderd):

- Batig saldo van 932,385. Nieuwe leveranciers benoemd, nu ook een apotheker en bakker.
- De dochter van de overleden koster wordt op haar verzoek aangewezen als nieuwe kosterin, onder voorwaarde dat ze tijdens de godienst oefeningen zorgt voor een geschikte man om te doen wat des kosters is. Zij krijgt hiervoor een wedde van 55 gulden p.j., waarvan 5 gulden bedoeld wordt voor de helpende man.
- Om niets onbeproefd te laten om onder het onderhoud van Teuntje Jannekes te uit te komen, wordt besloten een advertentie te zetten in het Handelsblad om inlichtingen in te winnen omtrent het schip waarmee haar echtgenoot indertijd is vertrokken.
- De bouwmeester deelt mee, dat het huis naast de kerk in bouwvallige staat verkeert. Overlegd wordt te verkopen of te behouden. Besloten wordt te behouden en voorlopig wordt ook gekozen voor nieuwbouw. Timmerman de Haan wordt gevraagd een begroting te maken. Twee weken later ligt er een bestek en tekening met de kosten: ong. 1000 gulden. Maar de timmerman wil verschoond worden van een juiste begroting omdat hij van plan is mee te dingen voor de aanneming. Dus wordt besloten d.m.v. de stadsomroeper te publiceren dat men voornemens is het gebouw voor afbraak te verkopen en vervolgens op gemaakt bestek een nieuw gebouw te zetten. Men wordt uitgenodigd bij besloten briefjes de prijs kenbaar te maken, zowel voor het oude gebouw als voor het nieuwe. Een week later al zijn er 11 gesloten briefjes voor het bouwen van een nieuwe woning (goedkoopste is J. de Haan met 1480,-gulden) en voor het kopen van het oude gebouw (hoogste is J. Raadsma met 158,50). Raadsma wordt dus het oude pand gegeven, maar 1480, gulden vindt men teveel. Toch wil men de grond graag behouden en dus wordt besloten dit eenvoudig met een muur te omgeven en zo met het kerkgebouw te verbinden. De tegenwoordige bewoners van het te slopen pand krijgen als vergoeding kwijtschelding van de verschuldigde huurpenningen van het inmiddels ingetreden kwart jaar. Raadsma krijgt ook de vraag wat de vermoedelijke kosten en de beste wijze van uitvoering voor de muur zijn. Drie weken later ligt de begroting er: 300 gulden en nog eens 100 gulden voor het helemaal in orde brengen van het plein.

Tevens heeft hij erbij gedaan een nieuw, wat eenvoudiger ontwerp voor een nieuw huis voor 1200 gulden. Men wil dit verder onderzoeken, en hem wordt gevraagd een volledig bestek en begroting te maken, zodat dit ook door een andere deskundige bekeken kan worden. Na ruim drie weken is de begroting ontvangen en al gezien door de stadsbaas en weer worden 6 timmerlieden uitgenodigd briefjes in te leveren op basis van het nieuwe bestek. Opvalt dat Raadsma zelf inschrijft voor 1395 gulden. J. Bakker is het laagst met 1179 gulden en hij krijgt het werk. Raadsma wordt tot opzichter benoemd voor 36 gulden w.o. het maken van bestek en begroting. Er worden nog enkele veranderingen aangebracht waarvoor de aannemer een som van 12 gulden wil en krijgt.

- Nominatie en verkiezing.

Onderwerpen 1846 (2x vergaderd):

- Batig saldo 4,72 gulden. Benoeming leveranciers.
- De bouwmeesters berichten dat de bouw van het huis tot genoegen is volbracht en dat als huurprijs is vastgesteld voor de woning aan de noordzijde 80 cent p.w. en voor die aan de zuidzijde 56 gulden p.j. Het moet nog wel geschilderd worden, waarvoor verver Glas wordt uitgenodigd bestek en begroting te maken.
- In oktober wordt een brief ontvangen dat Prof. Des Amorie van der Hoeven president en ds. AA. Stuart secretaris van de Sociëteits Commissie van de Remonstrantse Broederschap zijn geworden.

Onderwerpen 1847 (5x vergaderd):

- Batig saldo is 66,115 gulden. Benoeming functies in kerkenraad en van de leveranciers.
- Er is een verzoek tot onderstand gedaan voor B. van den Herberg. Hij zal wekelijks 2 gulden krijgen. Melis Wallis van der Werff krijgt al een reeks van jaren onderstand, maar nu lijkt de toestand van de kinderen meer gunstig, dus wordt een poging gedaan om hen een gedeelte van het onderhoud te laten betalen. De zoon wordt ter vergadering geroepen en biedt meteen aan wekelijks 1 gulden bij te dragen. De zondag daarna bericht de zoon dat hij met zijn kinderen besloten heeft voortaan in de helft van alle onkosten die het onderhoud van zijn moeder aan de kerk veroorzaken zou, bij te dragen.
- Br. van de Herberg heeft zich beklaagd dat het bedrag onvoldoende voor het levensonderhoud is, hij krijgt dus 2,50 p.w.
- Nominatie en verkiezing.

Onderwerpen 1848 (4x vergaderd):

- Batig saldo: 396,83. Benoemen leveranciers.
- De armverzorger deelt mee, dat Taco van der Herberg zich voor onderstand heeft gemeld. Na inlichtingen ingewonnen te hebben besluit de kerkenraad dat hij niet in de termen valt. Maar om toch iets te doen voor zijn talrijk gezin, besluit men om zijn vader die wekelijks 2,50 gulden onderstand krijgt, maar dat gezien zijn nodeloze verteringen niet nodig te hebben, de verplichting op te leggen om bij zijn zoon, die nu in Akkerwoude woont, in te trekken. Als hij dat niet wil, wekelijks 1 gulden te verlenen aan zijn zoon. Later in dat jaar blijkt de Vader inderdaad niet te willen inwonen en liever een gulden minder te hebben. Waarop de

voorzitter meedeelt dat Taco hem bericht had dat hij een betrekking heeft gekregen op een oliemolen te Sneek en gevraagd heeft om geld voor de verhuizing van zijn gezin daarheen. Hiervoor wordt 14 gulden verstrekt.

- Nominatie, waarna in de vertoeving iemand gekozen wordt die vervolgens bedankt. In zijn plaats wordt iemand anders nog genomineerd, waarna de oorspronkelijk 2^e genomineerde wordt verkozen.

Onderwerpen 1849 (5x vergaderd):

- Batig saldo 1020,435 waarvoor 2 stukken Oostenrijk 2,5% ieder groot 1250,- gulden wordt gekocht. Leveranciers benoemd.
- Er is een brief binnengekomen uit Amsterdam (Commissie tot de Zaken v.d. Rem. Broederschap) dat de nieuwe gezangen die op de Grote Vergadering verzameld waren, nu zijn uitgegeven. Men besluit tot invoering van die Gezangen en een aantal exemplaren die tegen boekverkopersprijs te verkrijgen zijn aan te vragen. Daarna zal de gemeenteleden gevraagd worden wie ze willen aanschaffen. Voor wie dit een bezwaar zou zijn zal het gratis verstrekt worden. De bundels zullen bij dhr. Schonegevel in te zien en te kopen zijn gedurende 14 dagen. 3 weken later zijn de bestelde bundels er, maar ze moeten nog door boekhandelaar Schaafsma ingebonden worden. Aldus besloten. Ruim een maand later meldt de voorzitter dat er een ondertekende brief van 16 leden is, waarin zij melden het niet eens te zijn met de beslissing van de Kerkenraad: zij vinden de huidige gezangen schoon en verheven genoeg om het godsdienstig gevoel te verhogen. En bovendien gaan die gezangen uit van de Rem. Broederschap, terwijl toch het grootste deel van de gemeente doopsgezind is.
Om des vredes wille wordt het besluit ingetrokken, maar er wordt wel een stevige brief teruggeschreven dat hun brief met grote verbazing is ontvangen, omdat al 2 maanden eerder bekend was gemaakt dat die nieuwe gezangen er zouden komen en dat het argument dat ze uit de Rem. Broederschap komen zeer pijnlijk was m.n. voor de voorzitter (= ook de predikant) die immers uit de Rem. Broederschap is gekomen terwijl bovendien juist door de steun van die Broederschap de gemeente bestaat omdat men anders als te kleine gemeente niet overeind kon blijven. Toch zal men nu afzien van het genomen besluit op uw verzoek. De boekhouder moet het regelen met Schaafsma die al boeken had ingebonden.
- In september treedt een kerkeraadslid tussentijds af, er wordt een nieuwe nominatie gemaakt en daaruit wordt de eerstvolgende godsdienstoefening gekozen. (détail JAK: d.i. één van de ondertekenaars)
- In december wordt dan weer een nominatie gemaakt en gekozen voor het regulier aftredende lid.

Onderwerpen 1850 (4x vergaderd):

- Batig saldo 792,09 gulden. Leveranciers benoemd. 5 leerlingen van de voorzitter maken zich op om belijdenis af te leggen.
- Er wordt onderling overlegd om toch een ledenraadpleging te houden om de gezangen alsnog in te voeren, nu er een aanzienlijke som aan de boekhandelaar voor het inbinden betaald moet worden. De voorzitter wil zich hiervoor excuseren en dhr. Schonegevel zal zijn

functie overnemen. Alle stemgerechtigde leden worden uitgenodigd, er komen er 24, waarvan 15 vóór en 9 tegen stammen. Dientengevolge heeft de kerkenraad besloten tot invoering en dit wordt op zondag 12 mei 1850 ten uitvoer gebracht.

- Dhr. Taco van den Herberg heeft weer om onderstand gevraagd, hij is ontslagen als oliemolenaarsknecht te Sneek. Besloten wordt de huur te betalen en wekenlijks 2 halfbroden en 75 cent in geld te geven.

Onderwerpen 1851 (3x vergaderd+ een uitgebreide vertoeving):

- batig saldo 354,175. Leveranciers benoemd.
- Architect Romein is gevraagd het inwendig deel van de kerk te onderzoeken. Hij vond dit zeer bouwvallig en biedt een ontwerp ter vernieuwing aan á 8000-9000 gulden. Volgens de boekhouder kan het Fonds dit dragen. Dus wordt besloten om met Romein te onderhandelen over een algehele vernieuwing van het kerkgebouw, maar omdat dit wel heel veel zal kosten wordt besloten tot een ledenraadpleging. Deze wordt meteen de volgende zondag na de godsdienstuitoefening gehouden. Na enig overleg stemmen alle leden voor de kerkenraad te machtigen. En deze besluit daarop Romein uit te nodigen op korte termijn.

Onderwerpen 1852 (12x vergaderd):

- Samen met Romein wordt het raadzamer geacht een hele vernieuwing toe te passen en men besluit dat als de kosten niet hoger worden dan 10.000 gulden, incl. de 5% voor Romein voor bestek en toezicht men hiertoe zal besluiten. Een orgelfront kan voor dit bedrag niet ingesloten worden, omdat volgens bericht van L. van Dam en Zonen de kosten daarvan op 700 – 1000 gulden worden geraamd. Dit vindt Romein ook erg hoog, het besluit wordt dus in advies gehouden, omdat Romein zegt dat het tegenwoordige orgel ook zonder een dergelijk front gebruikt kan worden.
- Nadelig saldo: 98,265 gulden.
- Iemand vraagt hulp bij het treffen van schikkingen met de huiseigenaar omtrent het betalen van 800 gulden om zo het huis waarin hij woont te kopen, anders moet hij eruit per a.s. mei. Men besluit zich hier niet mee in te laten, maar wel te bemiddelen dat de huiseigenaar weer het hele eigendomsrecht krijgt en het dan gaat verhuren aan de vrager, waarbij de kerk de helft van de huur zal betalen en des vragers broer de andere helft. Later blijkt de aanvrager het zelf met zijn huisbaas geschikt te hebben.
- De doopsgezinde gemeente te Nes (A) doet een herhaald verzoek tot een bijdrage in de opbouw van een pastorie. Men vindt het vreemd dat de Doopsgezinde Sociëteit niet helpt en wil dus eerst verdere inlichtingen inwinnen.
- Er is een ministeriële dispositie ontvangen inhoudende de autorisatie van de vernieuwing van het kerkgebouw.
- Romein heeft een begroting van 10.063 gulden , excl. het salaris van de architect ingediend. Hoewel men zich in het ontwerp kan vinden, gaat dit bedrag de kerkebeurs toch te boven. Men gaat proberen of de aanneming misschien onder de begroting kan geschieden en dhr. Romein wordt uitgenodigd een mondelinge toelichting te geven. Volgens Romein is er genoeg tijd om nog dit jaar het werk af te maken (het is dan 6 april) Hij weet niet of de aanneming onder de begroting kan, maar zegt wel toe dat hij de bezoldiging van een

opzichter voor zijn rekening zal nemen. En bij een orgelmaker op zoek te gaan naar de juiste prijs van een orgel. Men gaat accoord met het voorstel van Romein om de besteding 2-ledig te doen, dwz met en zonder toren. Het bestek laat men drukken door weduwe Schaafsma. Een maand later is de aanbesteding, er wordt besloten het werk niet te gunnen tenzij de laagste inschrijver de som van 9000,- gulden niet te boven gaat. De voorzitter krijgt de opdracht om als de aanbesteding wel lukt, de Hervormde Kerk te vragen of van hun gebouw gebruikt mag worden gemaakt.

- Zijne Majesteit de Koning zal op 27 mei de stad bezoeken en een kerkenraadslid en de voorzitter zullen samen de hulde der gemeente aanbieden.
- De laagste inschrijver is H.F. Ozinga, die aanneemt voor 8269 gulden kerk en toren te bouwen. Dus krijgt hij opdracht op maandag 10 mei te beginnen met slopen . De Hervormde Kerk zal de gemeente onderdak bieden op de zondagavond, bij de heer Hansma is gelegenheid gevonden voor het houden van catechisatieën , kerkeradsvergaderingen en berging van de orgelkerkboeken en wat verder bewaard dient te worden.
- De Rem. Broederschap vraagt om een waardige bijdrage om aan Hoogleraar A. des Amorie van der Hoeven aan te bieden t.g.v. zijn 25-jarig lustrum. Dit wordt 20 gulden.
- De heer Romein heeft een mandaat afgegeven om aan de aannemer de 3^e afdeling van het bestek uit te betalen, te weten 1200,-. Tevens zal de boekhouder 265 gulden betalen voor de door de architect bestelde ijzeren kerkraden onder bepaling dat dit op de volgende betaling aan de aannemer gekort wordt.
- Orgelbouwer W. Hardorff komt met een begroting van 600 gulden, waarvoor hij aanneemt met alle kosten behalve het schilderwerk, een nieuw orgelfront met sprekende pijpen van zuiver tin en tevens het oude orgel weer gangbaar te maken en te plaatsen. De opdracht wordt gegeven onder voorwaarde dat er geen grote reparaties aan het oude orgel hoeven te zijn.
- De aannemer vraagt om een maand uitstel van oplevering omdat dhr. Romein nalatig is geweest in het verschaffen van de nodige tekeningen en aanwijzingen. Romein wordt daarover gehoord en die verschaft alsnog alle benodigdheden, waarna de aannemer zijn maand uitstel krijgt. Romein, de aannemer en Hardorff worden nog eens aangemaand alles te doen om het werk te bespoedigen.
- Dhr. Hardorff bericht dat hij eind november klaar kan zijn en dus wordt de inwijding van het nieuwe kerkgebouw bepaald op zondag 12 december .
- Men heeft zich gerealiseerd dat in het nieuwe kerkgebouw geen plaats is aangewezen voor een voorzanger en men vraagt zicht af of het orgel niet genoeg is om leiding te geven aan het gezang. Er wordt een proef genomen door de voorzanger het laatste half jaar geen dienst meer te laten doen, terwijl hij wel aan het einde van het jaar zijn volledige diensten over een heel jaar krijgt uitbetaald. De orgeltrapper wordt gevraagd om zondags de borden waarop de gezangen worden aangewezen, in te vullen.
- Zowel om te voldoen aan de wens van de gemeente als om de gekrompen kerkkas te vullen wordt besloten een vaste zitplaats af te staan aan hen die dat willen tegen betaling van 2,50 p.j. en om de vaste huurprijs van de stoelen te verhogen van 1,20 naar 1,50 p.j. Twee broeders belasten zich met het in orde brengen van de benodigde kussens in de banken.

- Romein zal bericht worden dat de aannemer de benodigde stenen voor de omheining van het plein niet voor 130 gulden kan doen maar voor 140,-
- De boekhouder wordt gemachtigd iemand die steeds nalatig blijft aan zijn verplichtingen in gevolge een obligatie, groot 200 gulden te voldoen nog 8 dagen de tijd te geven en anders het gerecht in te schakelen.
- Regelingen bij de ingebruikneming van de nieuwe kerk: deze wordt een week uitgesteld (19 dec.) omdat nog niet alles klaar is. De kerkenraad der Hervormde kerk zal worden uitgenodigd. De voorzitter zal circulaires laten drukken, waarin de leden der gemeente geïnformeerd worden over het verhuren der plaatsen (opgave voor 16 december). Er worden nog 12 stoelen aangekocht en de kerkekamer wordt in gereedheid gebracht. De helft van de voorste bank, bevattende 6 plaatsen worden bestemd voor de vrouwelijke familieleden van de leraar. De organist en de orgeltrapper zullen bericht worden wanneer zij hun functie weer kunnen hervatten en de architect en de aannemer zullen worden uitgenodigd. Na afloop van de plechtigheid zullen verversingen worden verstrekt in de kerkekamer door de sociëteitshouder Hansma, die daartoe opdracht krijgt.
- De boekhouder wordt gemachtigd om fondsen van 5000 gulden á 3% te verkopen om alles te kunnen betalen.
- In de vergadering van 16 december wordt meegedeeld dat er zoveel afkeuring in de gemeente is over het besluit dat er 6 plaatsen voor de familie van de leraar worden afgestaan, dan men dit terugdraait. Er hebben zich 31 huurders gemeld, over hun rangschikking wordt geloot. Hansma, de sociëteitshouder waar nu vergaderd wordt zal de loten trekken. Van de vrouwenstoelen houden de vroegere huurderessen echter hun nummer.
- De boekhouder heeft bij boekhandelaar Schaafsma de oude gezangboeken ingewisseld voor 16 bijbels voor kerkgebruik.
- De Hervormde kerk zal met een commissie aanwezig zijn bij de inwijding en bedankt voor de 50 gulden ter tegemoetkoming van de kerkelijke beambten die hun tijdens het preken in hun kerk ten dienste stonden.

Onderwerpen 1853 (5X vergaderd):

- Incl. de buitengewone uitgaven t.b.v. het nieuwe kerkgebouw, waarvoor effecten te gelde gemaakt zijn waren de inkomsten 11.237,75 en de uitgaven 10.553,045, dus een batig saldo van 684,705
- De voorzitter bericht dat een 13-tal leerlingen tegen Pasen lidmaat willen worden. De opzieners der gebouwen belasten zich met het in orde brengen van de Doopbank en het Doopbekken en de andere zaken die nodig zijn. De benodigde veranderingen aan de voor de kosteres bestemde woning naast de kerk worden uitgesteld tot na het gereedkomen van de kerk. De leveranciers worden benoemd.
- Met dhr. Romein moeten afspraken gemaakt over de gehele afwerking van het kerkgebouw, maar hij laat niets van zich horen. Ze geven dus nog een mondeling bericht mee met de Leeuwarder schipper voor dhr. Romein, waarin hem gevraagd wordt nog deze week of de volgende te komen. Intussen krijgt de aannemer bericht dat hij aan het eind v.d. maand (30

mei) kan beginnen. Dit zal ook aan de gemeente verteld worden de komende zondag, omdat de godsdienstoefening dan zes weken gestaakt zullen moeten worden.

- Er zijn veel klachten gekomen over de engheid van de banken der mannen, maar men besluit dat het teveel zou kosten aan geld en zitplaatsen, als men dit zou veranderen.
- Het tractement van de kosteres wordt met 7 gulden verhoogd naar 50 gulden per jaar.
- Ook wordt besloten de onderstand van dhr. Van den Herberg te stoppen, gezien de verbeterde financiële toestand van de familie. Dit besluit kruist met een brief van de familie zelf dat hij voortaan door zijn kinderen onderhouden zal worden.
- Er zijn inschrijvingen geweest van 3 ververs om het kerkgebouw te schilderen, dhr. J. Ganzinga krijgt het werk als zijnde de goedkoopste.
- Op 10 oktober komt dhr. Romein om het nu voltooide kerkgebouw in ogenschouw te nemen en na goedkeuring van de aannemer over te nemen. De rekening van de aannemer wordt na enig overleg goedbevonden, maar men wil wel dat hij tegen betaling van 30 gulden een nieuwe vloer in het voorportaal legt, aangezien wat er nu gelegd was teveel bij het geheel afsteekt. Ook het werk van de verver wordt goedgekeurd, waarna de boekhouder opdracht krijgt de laatste termijnen te betalen aan de timmerman, de verver en dhr. Romein. De laatste wordt door de voorzitter gefeliciteerd met de gelukkige volbrenging van het werk!

Onderwerpen 1854 (5X vergaderd):

- Ontvangst 4800,01, uitgaaf 4898,905, dus nadelig saldo van 98,895 gulden. Leveranciers worden benoemd.
- De vroeger bedeelde heer T. van den Herberg wordt aangemaand tot teruggave van de voor hem betaalde huishuur in de tijd dat hij door een nalatenschap zeer goed in staat was zulks zelf te voldoen. Later blijkt deze hiertoe niet genegen, onder het motto eens gegeven blijft gegeven. Hij wil er ook niet over komen praten. Men is zeer verontwaardigd over deze houding.
- Er wordt om een plan en begroting gevraagd om op de meest geschikte en tevens de minst kostbare wijze de beide woningen naast de kerk zodanig in te richten dat het ene tot verblijf van de kosteres kan dienen en het andere verhuurd kan worden.
- De voorzitter deelt nog mee dat de kerk die vorig jaar voltooid is alles met elkaar 11.299,535 gulden gekost heeft.
- B&W schrijven dat wegens het planeren (= effenen) van het oude kerkhof de gemeente de door hen geplaatste grafsteen van Camphuizen terug zal krijgen. Hierop wordt besloten B&W te verzoeken om de steen provisioneel in de stadstimmerschuur te mogen bergen, totdat het kerkhof in orde gebracht is. Hiervoor krijgt men toestemming (binnen 5 dagen!)
- De begroting van de timmerman ad 250 gulden wordt verworpen. Nu wordt hem opgedragen om het deurkozijn waardoor de communicatie tussen de kerk en het kosterhuis plaats heeft zodanig te herstellen dat de daardoor verloren bedstede behouden wordt, en om in de hoek aan de zuidzijde der schuur achter het kosterhuis een geschikte stookplaats te maken.
- Eind oktober maakt de voorzitter de vergadering opmerkzaam op het feit dat de redenen waarom de steen ter gedachtenis van Camphuizen geborgen is in de stadstimmerschuur niet meer bestaan. Er moet een nieuw plan bedacht.

- Alles is tussen kerk en kostershuis naar wens uitgevoerd, maar de kosterin bracht nog het bezwaar in dat de turfzolder zo afgelegen is. De kerkeraad besluit dhr. Lasker 2 gulden meer te geven (het wordt nu 12 gulden) onder bepaling dat het ook tot zijn kerkplichten hoort wekelijks het door de weduwe benodigde turf op te halen. Dit is goedkoper dan een nieuwe bergschuur voor de turf te bouwen.
- B&W herinnerde aan de verplichting t.a.v. de nieuwe armenwet, maar niet duidelijk is waaruit die verplichting bestaat. Er zullen inlichtingen bij de Burgemeester ingewonnen worden.
- De voorzitter deelt mee, dat de Hervormde predikanten m.i.v. 1855 de toga als ambtsgewaad gaan gebruiken. Hij zou dit ook willen doen. De kerkeraad deelt de mening der voorzitter niet en onthoudt zich van een besluit.

Onderwerpen 1855 (4X vergaderd):

- De grafsteen van Camphuizen zal provisioneel bewaard worden in de steeg naast de kerk.
- B&W vragen om voor 1 maart de bepalingen omtrent de armen-administratie in te dienen. Het volgende wordt besloten:
 1. De armen worden bedeed uit de inkomsten van de vaste fondsen en de wekelijkse collecten.
 2. De administratie geniet geen subsidie vanwege de gemeente.
 3. Mensen die geen leden der kerk zijn, krijgen geen bedeling.
 4. De bedeling bestaat uit het verschaffen van een woning met een toelage in geld.
 5. Van het bestuur der administratie is de leraar president. Onder de overige 4 leden zijn de betrekkingen van Diaken en Kerkvoogd verdeeld. Ze dragen allen de algemene naam Opzieners der gemeente.
 6. Uit hun midden wordt een Boekhouder gekozen, door wie jaarlijks aan het college rekening en verantwoording wordt afgelegd.
- De boekhouder heeft een rekening ontvangen van het ziekenhuis in Leeuwarden t.b.v. Jelske Vlaskamp. Hij krijgt de opdracht bij betaling meteen te zeggen dat haar verpleging maar tot 25 mei a.s. voor rekening van de kerk kan geschieden. Tegelijkertijd wordt besloten dat de kerk niet geneigd is om in het onderhoud van Klaas Schilma, thans in Leeuwarden woonachtig, te voorzien.
- Batig saldo 275,035. Leveranciers worden benoemd.
- Er kwam een brief van de Hervormde diaken alhier, waarin zij zich niet ongeneigd verklaren om de sedert een reeks van jaren door ons verpleegde Teuntje Schellingb... in onderstand te nemen, als zij een legale verklaring aangaande het overlijden van haar echtgenoot krijgen. Er wordt geantwoord dat "wij ook zonder die verklaring te leveren menen bij de thans vigerende wetsbepalingen ons van het onderhoud dier vrouw menen ontslagen te mogen achten."
- In het hele land wordt er binnen de Doopsgezinde kerken kennelijk gedelibereerd over de armenbedeling. Er komen brieven daaromtrent uit Haarlem, Rotterdam en Zaandam, die voor kennisgeving aangenomen worden. Ook voor de Grote Vergadering van de Rem. Broederschap begin juni te Rotterdam staat een uitvoerig voorstel tot verandering van enige

artikelen van de Sociëteitswetten m.b.t. het armbestuur op de agenda mét een uitvoerige memorie van toelichting. De leraar krijgt volmacht mee.

- Weer komt het onderwerp der bekrompenheid van de kerkbanken aan de orde en hoewel er een ontwerp ter tafel ligt, komt men weer tot de conclusie dat dit met een te grote opoffering van plaatsen gepaard zou gaan. Het ontwerp wordt dus afgewezen.
- Dhr. Hansma stelt voor een balans van inkomsten en uitgaven der kerk te maken. Omdat het de vergadering niet duidelijk is wat hiermee bedoeld wordt, stelt hij voor deze de volgende vergadering ter tafel te leggen na van de boekhouder de vereiste inlichtingen gekregen te hebben.
- Een ander voorstel om in het vervolg met stembriefjes te werken i.p.v. mondeling te stemmen op de jaarlijkse vertoeving om een ieuw kerkeraadslid te benoemen, wordt aangenomen. Waarna een nieuwe nominatie wordt opgesteld.
- Ook wordt nog besloten dhr. Rasker, kerkedienaar, bovenop zijn bezoldiging van 20 gulden per jaar extra lange turf te verstrekken nu het leven steeds duurder wordt. Diezelfde hoeveelheid wordt ook gegeven aan C. Teugen die in behoeftige omstandigheden verkeert, maar om geen precedenten te scheppen moet de armverzorger doen voorkomen of dit door een onbekende wordt gegeven.

Onderwerpen 1856 (3 X vergaderd):

- Dhr. Hansma brengt een balans van de financiën der kerk ter tafel, deze wordt onder dankzegging onder bewaring van de boekhouder gesteld.
- Inkomsten 2640, 625, uitgaven incl. de aankoop van een obligatie van 1000 gulden tegen 3% voor 741,75, zij 2914,255, zodat er een nadelig saldo is van 273,63 gulden.
- De Hervormde kerk alhier vraagt of zij a.s. zondag 's middags en 's avonds hun godsdienstoefening in deze kerk mogen houden i.v.m. herstelwerkzaamheden aan die van hun. Er wordt geantwoord dat dat kan zo lang als nodig is.
- In de decembervergadering brengt de voorzitter ter sprake dat er nog geen gevolg gegeven is aan de bepaling van de Rem Broederschap omtrent de afscheiding van de administratie van de kerk en van de Diaconie. Men is van oordeel dat deze bepaling niet verplicht is en dat men het wil overlaten aan de wijsheid der broeders.
- De bouwmeesters delen nog mede dat de weduwe Rozier in het door haar van de kerk gehuurde huis nogal aanmerkelijke veranderingen aangebracht wil zien. Men besluit hierin te voorzien als de weduwe bereid is 75 gulden i.p.v. nu 52 gulden huur te betalen.

Onderwerpen 1857 (4 X vergaderd):

- De weduwe Rozier heeft het huis tegen jaarlijks 75 gulden voor 5 jaar gehuurd.
- Batig saldo: 478,59 gulden, waarvoor men een aankoop wil doen van 1000 gulden tegen 3% Nederlandse schuldpapieren.
- De agenda van de grote vergadering der Rem. Broederschap is ontvangen, er wordt uitvoerig overlegd. Speciaal over art. 2 inhoudende een voorstel van de Sociëteits Commissie om door de vergadering gemachtigd te worden tot het sluiten van een geldlening, groot 100.000 gld. Vooral wordt breedvoerig over art. 11 van dit ontwerp gediscussieerd, dit luidt nl. "dat de daartoe zich bereid verklarende kerken ten einde in de dagelijkse behoeften der

Broederschap te voorzien zich gezamenlijk verbinden aanvankelijk voor 10 jaren tot de jaarlijkse bijdrage van 1500,- gulden.” De voorzitter die er heen zal gaan wordt na rijp beraad gemachtigd om voor de kerk van Dockum naar evenredigheid deel te nemen onder bepaling dat de jaarlijkse bijdrage de som van 40 gulden niet te boven zal gaan.

- Broeder Hansma wijst er op dat de toren van de kerk geschilderd zou moeten worden. De bouwopzieners krijgen volmacht alles te doen wat nodig is.
- Er wordt besloten een collecte te houden na de godsdienstoefening t.b.v. een bijdrage aan de bouw van een nieuwe kerk te Franeker n.a.v. een verzoek hiertoe.
- De eerwaarde Heer Plantinus heeft een reglement opgesteld van een ring van Dantumawoude met een uitnodiging om daaraan deel te nemen. De voorzitter meent om meerdere redenen zich te mogen verschonen om de verplichtingen op zich te nemen, waarna een brief gestuurd wordt dat men er van af ziet onder dankbetuiging voor de aan de dag gelegde broederzin.
- Tijdens de vertoeving staken de stemmen voor een ieuw kerkeraadslid uit de nominatie, waarna iemand door het lot wordt aangewezen. Maar die neemt dit niet aan. Dan wordt er nog iemand aan de nominatie toegevoegd, waarna gestemd wordt op de oorspronkelijke tweede man.

Onderwerpen 1858 (6 X vergaderd):

- Batig saldo 150,075. Bij de benoemde leveranciers zijn nu ook een slotemaker en een pompmaker.
- Op verzoek van de kosterin Schellingwou wordt n.a.v. haar hoge jaren en de daardoor noodzakelijke extra hulp bovenop haar jaarlijkse wedde nog eens 25 gulden gegeven.
- N.a.v. het ingebrachte rapport van de heren bouwmeesters wordt besloten de toren te laten verven in de oorspronkelijke kleur en de predikstoel te doen glanzen.
- Een broeder stelt voor de voorzitter te verzoeken zich van het thans in alle protestanse gemeenten aangenomen gewaad te bedienen. Dit voorstel wordt echter verworpen.
- Er is al langer de klacht geuit dat men niet genoeg van de geschiedenis wist en dus van de eigenheid der kerk. De voorzitter leest daarom zowel het oorspronkelijk Contract van Vereniging voor en tevens dat gedeelte der notulen, waaruit blijkt dat de gemeente wettig is ontheven door de Rem. Broederschap van de verplichting haar opgelegd in art. 27 van het Contract om pogingen te doen de verhouding met de Doopsgez. Sociëteit het zelfde te houden als vóór de vereniging. Dit op grond van het feit dat de Doopsgez. Sociëteit de opbrengst van een collecte ad 40,16 gulden t.b.v. die Sociëteit te Leeuwarden terugstuurde naar Dockum, omdat men generlei aanraking met deze kerk wenst te hebben. Ook leest hij nog het Reglement van Orde voor dat is opgesteld bij gelegenheid van de Vereniging van de vroeger afzonderlijk bestaande gemeentes.
- De bouwmeesters vinden dat de voorkamer van de pastorie belangrijke reparatiën behoeft, men vraagt hiervoor een begroting aan bij de eigen timmerman. 5 dagen later liggen er 2 begrotingen, men had nog iemand anders gevraagd ter vergelijking Ze verschillen niet veel, dus krijgt de ander 3 gulden voor zijn begrotingswerk en wordt de eigen timmerman van der Werf uitgenodigd om het werk te doen.

- Op voorstel van de opziener der gebouwen wordt besloten om de bij de kerk voorhanden zijnde overblijfselen van de gerepareerde voorkamer der pastorie te verkopen, evenals een stuk tapijt dat vroeger bij de viering van het Avondmaal en bij de bediening van de doop over de stenen vloer van de oude kerk werd uitgespreid. Tevens wordt besloten nu de achterkamer van de pastorie ook te verven en te behangen.
- De uitneming voor de grote vergadering der Rem. Broederschap in Amsterdam wordt besproken en men besluit de voorzitter te machtigen om als het voorstel tot lening van 100.000 gulden wordt aangenomen althans voor één jaar 25 gulden bij te dragen.
- Diep wordt de vergadering getroffen door het binnenkomend bericht dat medebroeder Hemminga is overleden. Een beslissing over de daardoor ontstane vacature wordt naar de volgende vergadering verdaagd en dan besluit men om hetzelfde te doen als in 1841: iemand eind van deze maand op zondag te benoemen onder voorwaarde dat deze benoeming geacht wordt in te gaan op de eerstvolgende januari.
- De kosteres Hinke Schellingwou is overleden en er hebben zich 3 mensen gemeld om het kostoraat over te nemen. Er wordt besloten dat eerst aan de betrekkingen van de oude kosterin gevraagd zal worden om nog tot november in haar functie te voorzien. De vrouw van van der Werff bericht dat zij dit zal doen. Men besluit de nieuw te benoemen koster behalve vrije woning, een jaarwedde te geven van 50 gulden, waarvoor hij alle functieverplichtingen moet doen, ook het ophalen van de huurpenningen der plaatsen waarvoor in het verleden wel apart werd afgerekend. De boekhouder wordt verzocht een instructie te maken van de voordelen en verplichtingen van het kosterschap. Ook wordt overwogen of Roelof Lasker, die de vorige kosterin heeft geholpen met de uitoefening van haar functies, enigszins schadeloos te stellen doordat zijn diensten nu overbodig zijn geworden. Men komt niet tot een besluit. Een maand later komt de instructie voor het kosterschap in 7 artikelen aan de orde. In art. 7 worden onder de voordelen verbonden aan deze betrekking genoemd de wedde van 50 gulden en de vrije bewoning van het huisje naast de kerk, waarbij echter wel opgemerkt wordt dat de bleek achter de kerk behoort aan de pastorie en dat de gebruiker daarvan tevens ter begieting van het linnen gebruik kan maken van de daarbij zijnde regenbak, terwijl voor beiden steeds een vrije toegang verleend dient te worden door het huis des kosteren. Verder heeft de koster ter zijner voordele de vrije beschikking over de onverhuurde stoelen en zitplaatsen (zie ook onder 1859). Maar van de bij de kerk behorende lokalen mag de koster geen gebruik maken zonder uitdrukkelijke vergunning van de kerkeraad. Zodra deze instructie is goedgekeurd wordt C.W. Teugen ter vergadering ontboden en bekend gemaakt met deze inhoud. Nadat hij daarmee heeft ingestemd, krijgt hij het kosterschap. Op zijn vraag welke gereedschappen verschaft worden, wordt na onderzoek geantwoord dat er een ragebol en glazenpuit aanwezig zijn maar dat overigens alle benodigdheden door de koster zelf moeten worden verschaft.
- Op last van zijn vader vraagt de boekhouder naar een koperen lessenaar die vroeger door de voorzanger is gebruikt en ten tijde van de verbouwing der kerk in bewaring is gegeven bij dhr. L. Hansma. Deze laat weten dat hij daar geen inlichtingen over kan geven. Na verder onderzoek blijkt de lessenaar bewaard op de turfzolder. Hij wordt nog ter vergadering in de orgelkamer gebracht, waar hij bewaard zal worden tot de verkoop, men wil hem niet wegdoen tegen de koperprijs.

- Nu wordt nog besloten R.Lasker wel te ontslaan per november, maar aan het einde van het jaar toch zijn hele jaarloon te geven.

Onderwerpen 1859 (4 X vergaderd):

- Batig saldo 108,44. leveranciers worden benoemd, nu ook een doctor.
- Er is een petitie door 19 leden ondertekend, met het verzoek de kerkbanken zo te plaatsen dat er maar 1 middenpad is in plaats van 2 zijpaden, om zo te komen tot verbreding van de manszitplaatsen. Kerkeraad had al vernomen dat men dacht dat zij dit ook zouden willen maar een aanmoediging vanuit de gemeente nodig hadden. Eenparig besluit de vergadering toch dit plan ter zijde te leggen met het argument dat men door een beraamde verbetering der zitplaatsen al zo veel mogelijk tegemoet is gekomen aan de klachten.
- De bouwmeesters zullen nog onderzoek doen naar de mogelijkheid van een te betalen verwarmingstoestel. En zij moeten zorgen voor de doelmatige verbetering in de zitplaatsen.
- Er is een brief van de kerkeraad der Rem. Broederschap van Rotterdam dat zij bij genoegzame deelneming van de meer vermogende kerken bereid is voorlopig 800 gulden voor één jaar te contribuieren tot de reeds zo lang tevergeefs besproken verbetering van de tractementen van de predikers der kleinere en gesubsidiëerde gemeenten. Ook met de vraag om hieraan een bijdrage te doen. Men besluit onder dezelfde voorwaarden 40 gulden bij te dragen. Later krijgen ze een brief van Rotterdam dat aanbod wordt ingetrokken wegens gebrek aan deelneming.
- **Voorstel verhuurde banken:** alle verhuurde plaatsen komen in de beide voorste banken en het aantal plaatsen per bank wordt teruggebracht van 12 naar 10. De derde bank wordt afgesloten, zolang er niet meer behoefte is aan verhuurde plaatsen, de koster kan deze plaatsen tegen betaling van telkens 10 cent geven aan wie hij wil. Ook wordt besloten dat dhr. B. Hoekstra, die de leraar niet goed meer kan verstaan, een zitplaats kan huren voor 2,50 p.j. net als de andere zitplaatsen in de voorste banken.
- De weduwe O. Hoekstra, die vraagt om onderstand wordt ter vergadering ontboden om haar toestand uit te leggen. Ze krijgt meteen 1,50 gulden per week.
- De Boekhouder deelt mee dat zijn vooroordeel t.a.v. het ambtsgewaad is weggenomen tijdens de waarneming van beide hervormde predikanten met de paasdagen voor de door huiselijke rouw verhinderde leraar. Hij stelt voor dit alsnog in te voeren in de gemeente. Waartoe met algemene stemmen besloten wordt. De voorzitter is van plan dit ambtsgewaad, bestaande uit hoge bef en baret op de eerste zondag na zijn terugkomst van de Grote Vergadering der Rem. Broederschap te dragen.
- De boekhouder wijst er op dat het pand dat een vrije uitgang heeft in de langs de kerk lopende steeg in de verkoop staat. Er zouden bezwaren kunnen optreden als de nieuwe eigenaar gebruik zou willen maken van deze uitgang. Men besluit het pand zo mogelijk, te kopen voor een matige prijs.

Onderwerpen 1860 (9X vergaderd):

- Batig saldo 260,00 gulden.
- Dhr. Lasker die in het afgelopen jaar voor rekening van de gemeente enige geneeskundige diensten heeft genoten, zal voortaan de armendoctor moeten gebruiken. Dit geldt ook voor

de weduwe Hoekstra met de bepaling dat als zij er geen bezwaar in ziet, haar onderstand zal worden ingetrokken. Ook Trijntje Zuiderbaan heeft een verzoek tot onderstand gedaan, men besluit dat zij van de dag af dat zij haar dienst bij dhr. Oostervan zal verlaten wekelijks 1 gulden zal krijgen en in het geval zij dit niet voldoende vindt, zij voor rekening van de gemeente in de hier ter stede bestaande inrichting geplaatst zal worden. Twee maanden later bedankt ze voor de haar toegezegde onderstand omdat ze weer een dienst als huishoudster heeft gekregen.

- De voorzitter doet verslag van de kosten van verwarming door een toestel dat enige jaren daarvoor is uitgevonden, maar de bouwmeesters zullen onderzoeken of een gewone kachel niet ook zou kunnen.
- **Graf van Camphuizen:** De grafsteen ligt nog steeds in de steeg naast de kerk, sinds de voormalige begraafplaats een andere bestemming kreeg. Men wil nu aan het stedelijk bestuur vragen of men de op het Raadhuis berustende schedel van de dichter mag hebben om deze op de nieuwe begraafplaats ter aarde te bestellen onder de bewuste steen voor rekening van de kerkgemeente. Drie weken later besluit de Raad der Gemeente Dockum positief, zoals de voorzitter bericht. Hij heeft nl. mét de schedel zelf een extract uit het Register der Notulen hierover gekregen. Men besluit dat de steen die nu opgemaakt wordt door steenhouwer Hansma zo snel mogelijk klaar zal moeten zijn voor de begrafenis en dat het graf omgeven zal worden door een ijzeren hek. Later in het jaar is inderdaad dit hek besteld evenals het loden kistje waarin de schedel begraven zal worden. Helaas blijkt dat de steenhouwer een storende verandering in het opschrift op de grafsteen heeft aangebracht, men oordeelt dat hij dit op de best mogelijke wijze moet herstellen. Men wil een commissie uit de stadsregering uitnodigen om de schedel, gedragen door de stadsbode en de koster, met de kerkeraad naar de begraafplaats te begeleiden. Op 19 juli is de plechtige herbegraving van Camphuizen. Het Stadsbestuur is om half elf bijna voltallig aanwezig in de kerkekamer samen met de kerkeraad. Daar wordt het kistje met de schedel geïnspecteerd en dichtgemaakt en in een zwart laken gehuld op een houten bakje gelegd en door de stadsbode en de koster naar zijn bestemming gedragen. Het is prachtig weer en op de begraafplaats staat een talrijke schare. De gedenksteen lag voor het geopend graf. De voorzitter sprak een toepasselijk woord in dichtmaat, waarna de schedel aan het graf werd toevertrouwd en in ieders tegenwoordigheid gesloten werd. Daarna keerde men terug naar de kerkekamer waar men onder het genot van enige verversingen tot half twee samen bleef.
- De boekhouder neemt op zich bij de notaris die met de verkoop van het aanpalende pand belast is, te informeren naar de eigenlijke aard van het bezwaar op grond waarvan het besluit tot aankoop genomen is.
- Er is een brief binnengekomen van de Herv. Gemeente alhier dat zij voortaan het hele jaar de godsdienstoefening op de voormiddag om 09.30 uur zullen houden. Na deliberatie wordt besloten dit ook in te voeren voor onze gemeente.
- De voorzitter leest het op 19 augustus 1798 vastgestelde Reglement van Orde voor, omdat er enkele bepalingen in voorkomen die door tijdsomstandigheden gewijzigd moeten worden. De boekhouder en voorzitter zullen een nieuw Reglement ontwerpen, maar zij zullen daarbij niet aan een bepaalde tijd gebonden zijn. Drie maand later is dit klaar en wordt het grondig

bediscussieerd en in zijn geheel gearresteerd. Er worden 5 afschriften gemaakt voor de kerkeraadsleden die het later aan hun opvolger moeten geven.

- De voorzitter deelt mee al een paar maanden eerder circulaires van de Rem. Broederschap gekregen te hebben ter opwekking tot een bijdrage aan het fonds dat nu echt bedoeld is om de predikantstractementen te verbeteren. Hij heeft ze vanwege alle drukte achtergehouden, maar nu een herinnering gekregen. Men heeft in 1857 al besloten dat als dit fonds er zou komen, men 40 gulden zou bijdragen, dus men besluit nu jaarlijks op 2^e Paasdag hiervoor een collecte te houden en 40 gulden toe te voegen tot wederopzegging.
- De armbezorger meldt dat weduwe Hoekstra die onderstand kreeg overleden is, de vraag is of men nu ook de begrafenis moet betalen. Men besluit dit eerst over te laten aan de betrekkingen van de weduwe, maar hem te machtigen om te handelen naar bevind van zaken. Later in het jaar blijkt ook Taco van de Herberg om onderstand gevraagd te hebben, hij krijgt gedurende de winter tot aan mei, wekelijks contant 1,20 gulden, 2 halfbroden en één ton lange turf, waarvan het gezamenlijke bedrag op 2 gulden begroot wordt.
- De boekhouder bericht nog dat de organist hem te kennen had gegeven niet meer bereid te zijn voor 25 gulden jaarlijks zijn betrekking aan te houden. Dan wordt de wens geuit om, zo dit op een voor de kerk aannemelijke voorwaarde geschieden kan, iemand te zoeken die meer geschikt is voor deze functie.

Onderwerpen 1861 (4 X vergaderd):

- Batig saldo 643,- gulden, men besluit tot aankoop van een stuk van 1000 gulden tegen 3%
- Op zijn verzoek krijgt de koster een verhoging van zijn tractement van 15 gulden, in het geheel dus 65 gulden.
- De opzieners der gebouwen melden dat er vermoedelijk sprake is van verzakking van het kerkgebouw. Dit zal door een bevoegde en onpartijdige deskundige onderzocht worden. Verder wordt weer de engheid van de steeg naast de kerk genoemd. Men wil onderhandelen met de tegenwoordige eigenaar en zo nodig tot 50 gulden gaan om de zaak op te lossen.
- De boekhouder stelt voor een **scheiding** te maken **in de tot dusverre verenigde kerke- en diaconieënkas** ter voorkoming van moeilijkheden. Hij zal een ontwerp maken op grond van de benodigdheden voor kerk en diaconie in de laatste jaren sinds het nieuwe kerkgebouw. Een maand later ligt dit ontwerp er: men besluit behalve de opbrengsten der kerkebussen, welke geraamd worden op 100,- gulden t.b.v. de Diaconie af te zonderen 5 stuks 3% Hollandse Schuld ad 1000,-gulden , benevens een stuk ad 1000,- gulden 5% Oostenrijk, samen een jaarlijks inkomen voorstellend van ruim 300 gulden. Genoemde effecten moeten op een afzonderlijke lijst gebracht waarvan de armverzorger een afschrift ontvangt, maar die in bewaring blijven bij de boekhouder.
- Men wil een standaard laten maken waarin het doopbekken geplaatst kan worden bij de doopbediening en men wil informeren of de schotel en kannen die bij het Avondmaal in gebruik zijn ingewisseld kunnen worden tegen geschiktere voorwerpen.
- Op 10 maart zullen 5 personen als lid worden aangenomen, waaronder de zoon van de voorzitter.

- De aankoop van 2 kannen en een schotel zouden ong. 100 gulden moeten kosten. Men wil eerst nog informeren hoeveel een volledig Avondmaalstel met inbegrip van 4 nieuwe bekers zou moeten kosten en dan de 4 zilveren bekers in te wisselen.
- Op 16 mei a.s. houdt de onderstand aan Taco van den Herberg op, maar hij heeft inmiddels gevraagd om borg te staan voor de huur en bovendien wordt verwacht dat hij wel weer om onderstand zal vragen. Er wordt besloten dat men de huur zal betalen, maar dat dit in mindering komt op de onderstand van 2 gulden wekelijks. Meer zal hij niet krijgen.
- Een besluit tot het verbeteren van het orgel wordt aangehouden.

Onderwerpen 1862 (10 X vergaderd):

- Nadelig saldo, mede door de aankoop van vorig jaar van een stuk á 1000 gulden: 246,065
- Afrekening armbezorger: Ontvangen is 275,625 en uitgegeven is 175,775, het batig saldo is dus 99,85 gulden.
- **Orgel:** Dhr. Ypes heeft gecorrespondeerd met orgelmaker van Dam uit Leeuwarden over de kosten voor het vervaardigen van een orgel. Het weer in functie brengen van de bestaande pijpen blijken te grote bezwaren mee te brengen. Men wil dus voor het thans geplaatste kabinet-orgel een soortgelijk, maar beter exemplaar hebben. Een maand later blijkt van Dam op dit moment geen gepast kabinetorgel disponibel te hebben, maar hij raadt dit ook niet aan. Wel zou hij voor ong. 600 gulden het bestaande orgelfront tot een geschikt orgel kunnen inrichten. 2,5 maand later bericht Ypes dat van Dam in de bestaande orgelkast een alleszins aan de vereisten voldoende orgel leveren wil voor 1180,- met in begrip van de nog op en aan de bestaande kast ontbrekende ornamenten onder voorwaarden dat men hem het zich thans daar bevindende huisorgel afstaat. De voorzitter vraagt zich af of deze uitgaaf die alleen door verkoop van effecten te financieren is, wel raadzaam is. Boekhouder vindt dat men nog wel kan bezuinigen op de begroting en men voelt toch erg de behoefte aan een nieuw orgel. Dus komt het ontwerp van van Dam op tafel, en men besluit een uitgewerkt bestek van het werk te vragen om dit aan een andere deskundige te kunnen voorleggen. Binnen 2 weken ligt er een uitgewerkt bestek van van Dam, waarna besloten wordt om bij de ook zeer goed bekend staande orgelmaker van Oekelen uit Groningerland te vragen wat zo'n orgel zou moeten kosten. Hij blijkt voor dezelfde prijs een volledig werk te kunnen doen. Dus wordt besloten hem de aanbieding van van Dam te sturen en hem ter vergadering uit te nodigen. Weer een maand later brengt Ypes de correspondentie met van Oekelen en van Dam naar voren. Na overweging van de inhoud acht men het raadzaam de onderhandelingen met van Oekelen af te breken en door te gaan met van Dam. Hij wordt uitgenodigd voor een vergadering op 2 september a.s. Er werd een contract opgemaakt en getekend door van Dam en de kerkeraad volgens hetwelk 9 maanden na dato de orgelmaker ofwel de firma L. van Dam en Zonen in de bestaande orgelkast een volledig orgel met alle daarbij behorende zaken zal leveren voor de som van 1370,- gulden volgens dit bestek waarvan een afschrift bij de archieven van de kerk gedeponneerd is.
- De doopsgez. Gemeente van Steenwijk doet een verzoek tot een bijdrage van 60,- gulden ter ondersteuning van een zekere te Dockum geboren Catharina Damstra. Er wordt afwijzend besloten. Wel wordt het verzoek van Hidde de Haan om borg te staan voor 65 cent per week huur ingewilligd.

- De boekhouder stelt voor een **begroting** voor de te maken kosten op te stellen. Hij zal dit doen samen met de bouwmeesters. Drie weken later ligt deze begroting er met als vermoedelijke inkomsten 2093,90 en als uitgaaf de vaste kosten waaronder het tractement van de predikant (1100,-) de belasting hierover (63,21) het weduwenfonds (44,-) de vrijbeurten (42,-), het tractement van de koster (65,-), de belasting hierover (9,88) de organist (25,-) de orgeltrapper (10,-). Daarnaast natuurlijk posten voor onderhoud der gebouwen, grondbelasting, brandkas, wijn en brood voor het Avondmaal, het Zendinggenootschap, kosten van de grote vergadering Rem. Broederschap, turf en steenkool. Alles samen aan uitgaven 1993,90 Er is dus een batig saldo begroot van 100,- Echter 2 weken later meldt een kerkeraadslid dat het nadelig saldo van vorig jaar niet in de geattesteerde begroting is opgenomen . De begroting wordt dus gewijzigd in een tekort van 146,065.
- Er wordt besloten om voor de tot dusverre bij de leraar thuis bewaarde archieven een voegzame bewaarplaats te maken in de kerkekamer. Hiervoor wordt een kastje aangeschaft.
- **Avondmaalsilver.** Het besluit van mei 1861 (vorig jaar) wordt ter discussie gesteld. Men is nu nl. tegen verkoop van de in gebruik zijnde 4 zilveren bekers. Dus zal Ypes onderzoeken of er een mogelijkheid is om mét de bemiddeling van de in dit vak handelende heer E. van Douwen de bestelling te veranderen in twee kannen en één schotel. Twee weken later meldt hij dat hem dit is gelukt onder de voorwaarde dat wanneer het verlangde niet binnen 3 weken arriveert, de hele bestelling geacht wordt niet te zijn gedaan.
- **Collectes.** Na de scheiding van beide kassen (kerk en diaconie) is de hele toewijzing van de collecte aan de diaconie vervallen. Naast de extra uitgaven voor het orgel is dit te zwaar. Men besluit dus op een nader te bepalen tijdstip gedurende de godsdienstoefening twee zakjes te laten rondgaan, één voor de Diaconie en één voor de kerk. Later in het jaar besluit men deze veranderde wijze van inzameling der liefdegaven op de laatste zondag van september aan de gemeente mee te delen en het te laten ingaan op de eerste zondag van oktober.
- **De handelingen van de grote vergadering** in Amsterdam worden gelezen en het meeste wordt voor kennisgeving aangenomen. Tot men stuit op blz. 40, op het rapport van 2 dominees, dat volgens de wet predikanten geen vertegenwoordigers van hun gemeente kunnen zijn, en dus stellen ze voor dat zij geen stemrecht hebben. Hoewel die opmerking terecht was besloot de vergadering voor één keer de predikanten als afgevaardigde toe te laten. Maar in het vervolg moet dus iemand van de kerkeraad erheen. Dit vindt de voorzitter zeer spijtig omdat het niet gemakkelijk zal zijn iemand hiermee te belasten en bovendien vervalt daarmee zijn defroijement (*= vrijhouden van kost,JAK) voor de reiskosten, waardoor hij misschien ook niet altijd zou kunnen gaan, in welk geval de gemeente buiten de Broederschap zou komen te staan, waaraan zij haar bestaan verschuldigd is. Hij vraagt dus om hem dan op de gebruikelijke wijze te defroijeren. Men besluit hierover buiten de vergadering onderling te overleggen. Op de volgende vergadering wordt meegedeeld dat hierop afwijzend beschikt is. Waarna men overgaat op verdere lezing van de Handelingen en stuit op blz. 53 ad art.2 van de Brief van Beschrijving. Naar aanleiding hiervan besluit men de collecte t.b.v. de Rem Broederschap en haar noodlijdende kerken jaarlijks te houden op de eerste zondag van november en dit jaar zoals beloofd 25 gulden uit de kerkenkas toe te

voegen. Dit soort collectes hebben weinig sympathie bij de gemeente en dus besluit men voortaan geen collecte meer te houden voor het subsidiefonds ter verbetering der predikantstractementen, maar jaarlijks uit de kerkenkas 15 gulden bij te dragen.

Onderwerpen 1863 (5X vergaderd):

- Nadelig saldo van 365,405. Dit is een gevolg van de aangekochte 1000,- 3% én een onvoorziene uitgaaf van 134 gulden aan de Brandwacht Maatschappij t.g.v. de noodlottige brand te Enschede. De armverzorger heeft een batig saldo van 111,175, waardoor samen met het saldo van vorig jaar nu 211,025 op de balans staat.
- De organist wil zijn tractement van 25 naar 40 gulden verhoogd hebben. Dit wordt afgewezen en tevens wordt hem aangezegd dat er tegen hem bezwaren zijn ingediend die hij uit de weg moet ruimen als hij zijn betrekking wil houden.
- Hidde de Haan heeft maar weinig huurpenningen zelf betaald, hij krijgt een aanmaning zich beter te beijveren om in eigen behoeften te voorzien. Ook bij van de Herberg wordt de bedeling op 1,70 p.w. gezet ipv. 2 gulden, het wordt aan de armverzorger over gelaten om die bezuiniging via het huren van een goedkopere woning of op een andere manier te bewerkstelligen.
- De bouwmeesters worden gemachtigd om in overleg met architect Korenstra enige voorzieningen aan de op het kerkgebouw geplaatste toren te maken.
- De heer Klaver vraagt om vanwege zijn vergevorderde leeftijd verschoond te zijn van het collecteren tijdens de dienst. De overige heren regelen dit onderling.
- Men besluit geen afvaardiging te zenden naar de Grote Vergadering te Rotterdam. Maar de voorzitter wil wel gaan en daarom over 4 zijner vrijbeurten te willen beschikken, waardoor hij met zijn hele gezin 4 weken van huis is. Dus belast de boekhouder zich met de bewaring van het in de pastorie berustende kistje met effecten en het Avondmaalzilver.
- De organist is ontslagen, er is een tijdelijk organist aangetrokken en hem zal gevraagd worden tegen de bestaande voorwaarden in vaste dienst te komen. Dat wil hij niet, hij vraagt 50 gulden. Na rijp beraad wordt hiertoe besloten onder voorwaarden dat bij zijn afwezigheid hij zorgt voor de waarneming, zonder bezwaar van de gemeente. Per 1 oktober komt hij in vaste dienst.
- **Nieuwe orgel.** De inwijding hiervan wordt bepaald op de 2e zondag in juli en geïnformeerd zal worden naar de kosten bij dhr. Sartorius te Leeuwarden van het examineren en bespelen van het orgel. Half augustus blijkt het nieuwe orgel nog steeds niet bespeelbaar, men hoopt dat één van de heren van Dam dit op de inwijding zal doen en omdat één van hun er toch net werkzaam is wordt het hem gevraagd, Hij zal hierover overleggen met zijn broeder en dan rapport uit brengen. Ook zegt hij toe dat de inwijding op 6 september zeker plaats zal kunnen hebben. Twee dagen later blijkt dhr. Van Dam bezwaar te maken om zich met de inwijding te belasten en dat hij dhr. Suringbroek uit Leeuwarden aanraadt. De kosten mogen niet hoger zijn dan 25, – gulden. Een week later ligt er een brief dat de heer Suringbroek bereid is op 6 september a.s. (d.i. al over 1,5 week) het nieuwe orgel te bespelen. Besloten wordt de organist en de heren van Dam uit te nodigen om daarna met de kerkeraad de voormiddag vriendschappelijk door te brengen. Er zullen 150 exemplaren van de te zingen liederen door boekdrukker Schaafsma geleverd worden voor 20,- gulden en aan elk van de

leden en aan iedere catechisant gratis toegezonden worden, terwijl ze voor het publiek á 10 cent bij de wed. Schaafsma verkrijgbaar zullen zijn. Op verzoek van de werklieden aan het orgel plaatst volgens gebruik de voorzitter de eerste pijp in het orgel en dan wordt ook 2,50 uitgereikt aan de werklieden uit de kerkenkas. Ter betaling van het orgel worden twee stuks Hollandse Schuld 3% verkocht. Ter herinnering aan de plaatsing der eerste pijp wordt besloten daarop enig opschrift aan te laten brengen.

Onderwerpen 1864 (16X vergaderd):

- Na goedkeuring van de notulen wordt besloten dat de vertoeving ter verkiezing van een nieuw kerkeraadslid voortaan op de eerste zondag in december plaats zal vinden.
- Rekening boekhouder: met in begrip van de 1552,58 voor de verkochte 2000 gulden 3% ter betaling aan de gebroeders van Dam (1370 gulden) waren de inkomsten 3726,11. Uitgaven waren 3410,17, derhalve een batig saldo van 315,41 gulden. Ook de boekhouder van de diaconie heeft een batig saldo van 87,55. Samen met de nog in kas zijnde 298,475 gulden van vorige jaren wordt voor 400 gulden tegen 3% een stuk gekocht. Op voorstel van de armverzorger krijgt Roelof Lasker 20 ton turf.
- **Ziekte Ds. Hussem.** Drie weken later vergadert men zonder ds. Hussem, daar deze reeds enige weken ziek is. Hij zal ook de komende weken de diensten niet kunnen houden. Besloten wordt de doopsgezinde predikanten van Damwoude, Holwerd, Ternaard en Pieterzijk tot predikbeurten uit te nodigen, liefst op de morgen, anders in de middag. Drie maand later is in de toestand van de leraar geen verandering gekomen. Voorgesteld wordt op dezelfde voet door te gaan met de predikbeurten maar dan om 17.00 uur i.p.v. om 14.00 uur. Van Hussem heeft laten weten zijn betrekking neer te leggen als zijn toestand niet zou veranderen en dat dat het beste op de Grote Vergadering der Rem. Broederschap meegedeeld kon worden en dat daar tevens om ondersteuning gevraagd moest worden voor de kosten van vervanging.
- De Doopsgez. Gemeente te Veenwouden heeft een verzoek tot ondersteuning gedaan voor de oprichting van een nieuwe kerk en pastorie. Hiervoor is een collecte gehouden die 11,40 gulden heeft opgebracht.
- De koster deelt mee dat er vraag is naar vrouwenzitplaatsen, maar dat er geen stoelen meer zijn. Men besluit in het midden 2 stoelen te plaatsen van de achterste tot de voorste regel.
- De ondersteuning der vervangende diensten is goedgekeurd, over de hoogte moet nog onderhandeld, ds. Tideman uit Amsterdam wil daarvoor over komen tegen de 17^e juli. Verheugd hierover besluit men om een vergoeding van 7 gulden per week te vragen. Wanneer Tideman er is wordt er vergaderd ten huize van de leraar. Tideman zegt niet zelf een besluit te kunnen nemen, maar doet een voorstel om de kosten van januari t/m 3 juli voor de helft door de Rem. Broederschap te dragen, zijnde voor 15 predikbeurten de som van 105,- gulden, waarvan de helft dus is 52,50. En hij zal de Curator voorstellen om voor rekening van de Broederschap de 6 volgende predikbeurten te laten vervullen (steeds 2 in augustus, september en oktober, waarbij de 2 in oktober zijn ter voorbereiding op- en het Avondmaal zelf) De andere diensten zijn dan voor rekening van de kerkeraad. Men keurt dit goed en wacht nader bericht af. Mocht de toestand in november nog hetzelfde zijn, zou men een hulpprediker moeten overwegen. De Broederschap heeft hiervoor een tractement van

300 gulden vastgesteld. Het punt van de catechisatiën wordt zo moeilijk geacht, dat het tot later wordt aangehouden. Een week later wordt vergaderd over het evt. aannemen van een proponent na oktober. Men stemt hiermee in en stelt 150,- gulden uit de kerkelijke fondsen beschikbaar. Daarnaast wil men Hussem vragen om ondersteuning. Die kan zich hiermee verenigen en stelt ook 150,- gulden beschikbaar. Dan volgt een uitvoerige briefwisseling tussen de kerkeraad en de Broederschap. De laatste wil wel de 52,50 betalen maar wil maar 3 vervangingspredikbeurten t/m oktober vergoeden. De kerkeraad houdt vast aan 6 omdat het anders veel te duur voor ze wordt en ze dan liever meteen de hulpprediker willen hebben. De Broederschap ziet de 52,50 echter in het licht van verdere dienstvervulling door predikanten en zegt dat in september over een hulppredikant besloten zal worden. Eind september krijgt de leraar een particulier schrijven van de Commissie tot de Zaken, waarin hem in overweging wordt gegeven zijn emeritaat aan te vragen. Later wordt dit ook per brief meegedeeld aan de kerkeraad met de mening dat een eervol emeritaat waarschijnlijk nog voor 1865 zijn beslag zal krijgen. Verder wil men opgaaf van alle kosten voor de dienstregeling, maar deze mag de 100 gulden niet te boven gaan. Er wordt teruggeschreven dat men zo snel mogelijk een hulpprediker wil en dat daartoe al een advertentie is geplaatst in de Kerkelijke Courant.

- In de tussentijd gaat alles gewoon door: Dina Overbeek deelt mee, dat ze door ouderdom verhinderd is ter kerke te komen en verzoekt daarom bij de koster te mogen intrekken, die dit graag wil hebben. Wordt toegestaan. Trijntje Zuiderbaan wordt per 1 november in het Hantumer Gasthuis opgenomen, maar wil graag 50 cent meer ondersteuning p.w. Zij belooft dan lid te blijven van deze gemeente. Men deelt haar mede dat ze zich beter bij de Doopsgez. Gemeente te Leeuwarden kan aansluiten. Zij komt later nog eens met het verzoek om toch over een kleine ondersteuning te willen nadenken, maar men wil alles bij het oude houden.
- Op de advertentie hebben 2 mensen gereageerd: dhr. S.G. Geertsema Beckering, kandidaat tot de heilige dienst bij het Prov. Kerkbestuur te Groningen en dhr. A.J. Kloos te Luik bij Grave. Met heeft de eerstgenoemde uitgenodigd, maar deze heeft zich bedacht, hij vreest dat zijn verhouding tot de Herv. Kerk hierdoor schade zou lijden. Dan wordt dhr. Kloos uitgenodigd, maar deze kan niet komen omdat hem gevraagd is waar te nemen voor de predikant te Benschop, maar dat hij, mocht hij onverhoopt niet tot iets anders geroepen te worden, in februari 1865 daartoe gaarne bereid is. Men besluit verder geen moeite meer te doen en gebruik te blijven maken van de naburige predikanten.
- S. van der Werf (locovoorzitter, maar hij gaat dit jaar uit de kerkeraad) stelt voor alle door hem opgemaakte notulen voor te lezen(13). Dit wordt gedaan en ze worden alsnog goedgekeurd.
- Men vraagt zich af of het wenselijk is de wijzigingen in het Contract van Vereniging van 1798 aan de gemeente voor te leggen. Men besluit dit niet te doen en zich bij het oude Contract te houden totat er uit de gemeente zelf vragen komen.

Onderwerpen 1865 (ik heb alleen de eerste vergadering op 10 januari nog kunnen lezen, helaas!!)

- Het oudste lid J. van Douwen opent de vergadering. Besloten wordt de brief die ds. Hussem heeft gekregen van de Commissie tot de Zaken en door hem aan de kerkeraad overhandigd

is, in de notulen op te nemen. Hierin staat dat de Commissie aan Ds. Hussem op zijn verzoek eervol ontslag heeft verleend uit zijn betrekking van predikant bij deze gemeente wegens zijn ziekelijke toestand. Dit is op zondag 8 januari aan de gemeente voorgelezen door Ds. Plantinus (Holwerd).

- Volgens het Reglement van Orde verkiest men daarna een tijdelijke voorzitter (A. van den Herberg) en scriba (J. van Douwen)
- Nadelig saldo van 22,035. Daarna legt de Boekhouder nog een Balans der kerkelijke effecten voor ter inzage, en men besluit dat Boekhouder en Armverzorger jaarlijks een balans zullen opmaken voor een goed overzicht van de administratie.
Armverzorger heeft een batig saldo van 96,52 gulden, hij wordt bedankt voor zijn 4-jarige functieuitoefening, A. van den Herberg komt in zijn plaats.
- Men gaat informeren bij de Rem. Broederschap naar remonstrantse predikanten, daar men deze niet kent. Ook zal men vragen wanneer de kerkeraad handopening kan aanvragen. Bovendien zal men navragen of het Contract van 1798 soms vernieuwd is in 1817, omdat daar in de notulen van 1817 over gesproken wordt, maar de kerkeraad kan daarna t/m 1827 geen notulen meer vinden, ze schijnen een tijd niet gemaakt te zijn.

Kerkeraad 24 januari.

Uittreksel gemaakt uit het 4de notulenboek door Judith Ariëns Kappers